

УДК 37.09 (062.552)

**Ю.А. Нечитайло**, канд. техн. наук, доц. (ДБТУ, Харків)  
**С.В. Корнієнко**, здоб. ОС «магістр» (ДБТУ, Харків)

## **АДАПТАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ЯКІ МАЮТЬ СТАТУС УЧАСНИКА БОЙОВИХ ДІЙ, ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

Адаптація здобувачів вищої освіти, які мають статус учасника бойових дій, надзвичайно важлива в умовах сучасної України. Після тривалих військових конфліктів значна кількість молодих людей повертається до навчання, і їм необхідна підтримка для успішної інтеграції в освітній процес.

Статус учасника бойових дій надає їм особливі права та гарантії, але водночас пов'язаний з низкою викликів: психологічні травми, труднощі в адаптації до академічного середовища, соціальні бар'єри тощо. У контексті європейської інтеграції України важливо враховувати досвід розвинутих країн Європи у підтримці ветеранів, аби покращити якість освіти й сприяти розвитку інклюзивних практик у закладах вищої освіти. Вивчення адаптації цієї категорії здобувачів освіти є актуальним не лише з точки зору соціальної справедливості, але й у контексті стратегічних цілей України щодо інтеграції в європейський освітній простір. Це питання потребує комплексного підходу з урахуванням правових, психологічних і соціальних питань, покликаних забезпечити успішну адаптацію ветеранів у навчанні.

Війна в Україні призвела до значних людських і матеріальних втрат. Багато військових, які брали участь у бойових діях, повернулися з травмами, як фізичними, так і психологічними (ПТСР). Всебічна підтримка ветеранів, їхня реабілітація та адаптація до мирного життя є важливими питаннями. З одного боку, суспільство активно підтримує військових, з іншого - зустрічаються випадки соціальної ізоляції та дискримінації ветеранів, які завдають їм гострого болю. Значну роль у підтримці армії відіграють волонтери, які забезпечують бійців не лише необхідними речами, а й деякими приємними гостинцями, що нагадують про тепло домашньої оселі та сприяють підтримці морального стану. Слід відзначити благодійні фонди, які допомагають у лікуванні, реабілітації та протезуванні поранених захисників.

Держава прагне поліпшити законодавство щодо прав ветеранів, проте реалізація цих змін подекуди стикається з труднощами. Ці права та гарантії мають на меті полегшити процес інтеграції учасників

бойових дій у цивільне життя та сприяти їхньому розвитку в освітній сфері. Війна триває, і багато військових продовжують виконувати завдання в зоні бойових дій. Безумовно, важке фронтове життя впливає не лише на фізичне здоров'я, а на психоемоційний стан. Тож питання адаптації учасників бойових дій до освітнього процесу потребує комплексного підходу з боку держави та суспільства.

В Україні учасники бойових дій мають певні права та гарантії в сфері освіти, які покликані підтримувати їхню адаптацію до мирного життя. Учасники бойових дій мають право на пільговий вступ до університетів завдяки квотам на навчальні місця. У багатьох закладах вищої освіти передбачено програми психологічної підтримки для ветеранів, що полегшує їхню адаптацію до навчального процесу. Особи зі статусом УБД після здобуття освіти мають право на пільги при працевлаштуванні, наприклад, пріоритет при наборі на державні посади.

Європейський досвід адаптації учасників бойових дій узагальнюють програми, що демонструють різні підходи країн ЄС до підтримки ветеранів, що допомагають їм адаптуватися до цивільного життя та забезпечують необхідну допомогу. Ветерани можуть отримувати пенсії, компенсації та одноразові виплати залежно від стану здоров'я та часу служби; мають доступ до спеціалізованих медичних закладів, які надають лікування та реабілітацію; можуть отримувати консультації з соціальних питань, зокрема щодо працевлаштування, житла та освіти. Діють програми для ветеранів, які пережили травми, зокрема посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Функціонують численні організації, які представляють інтереси ветеранів, забезпечують мережі підтримки й організують заходи для їх інтеграції в суспільство. Ця система намагається забезпечити комплексну підтримку для ветеранів, щоб вони могли адаптуватися до цивільного життя.

У Німеччині існує розвинута система підтримки ветеранів, яка поєднує психологічну допомогу, професійну реабілітацію та програми навчання. Ветерани мають доступ до медичних послуг, спеціальних програм зайнятості та соціальної допомоги [1]. Франція має спеціальні програми для ветеранів, які забезпечують доступ до житла, навчання та медичної допомоги. Ветерани мають право на пенсії та компенсації; можуть отримувати безкоштовне лікування в спеціалізованих медичних установах, які надають послуги для військовослужбовців; можуть звертатися за допомогою в питаннях працевлаштування, навчання та соціальної інтеграції [2]. Швеція пропонує програми адаптації ветеранів, що містить психотерапію та підтримку у пошуку роботи.

Ветерани мають доступ до медичних послуг та спеціальних заходів для поліпшення соціальної інтеграції [3]. Італійська система підтримки ветеранів забезпечує медичні послуги, програми реабілітації та підтримку у працевлаштуванні [4]. У Великобританії діє комплексна система підтримки ветеранів, яка включає програми психічного здоров'я, допомогу в працевлаштуванні та доступ до соціальних послуг. Ветерани можуть звертатися за допомогою до благодійних організацій, які спеціалізуються на цій категорії [5].

З метою покращення адаптації здобувачів вищої освіти зі статусом учасника бойових дій в Україні необхідна розробка спеціалізованих програм підтримки. Створення модульних програм з урахуванням потреб та обмежень учасників бойових дій дозволять адаптувати наявні навчальні плани. Для профорієнтації доречно проведення семінарів та тренінгів з вибору професій, які відповідають інтересам та можливостям студентів. У деяких випадках для надання допомоги у навчанні та адаптації знадобиться призначення тьюторів або наставників. Таким здобувачам вкрай необхідна психологічна підтримка. Для її організації необхідно формування служб психологічної допомоги, доступних для студентів, з можливістю індивідуальних та групових консультацій, проведення курсів і тренінгів, спрямованих на розвиток навичок подолання стресу й адаптації до нового соціального середовища, створення спільнот, де учасники можуть ділитися досвідом і знаходити взаємодопомогу.

Захисникам, які внаслідок отриманих поранень втратили можливість вільно пересуватися, є актуальним створення інклюзивного освітнього середовища. Для них на перший план виходить забезпечення безбар'єрного доступу до навчальних приміщень та ресурсів. Крім того, важливе своєчасне надання інформації про доступні пільги та можливості для учасників бойових дій. Інтеграції учасників бойових дій у студентське середовище та розвитку дружніх зв'язків сприяє організація культурних заходів, присвячених державним святкам, національним традиціям, знаменним дням тощо. Ці заходи допоможуть створити інклюзивне освітнє середовище для учасників бойових дій, сприяючи їхній успішній адаптації та навчанню.

### Інформаційні джерела

1. Bundesministerium der Verteidigung. URL: <https://www.bmvg.de/en>
2. Ministère des Armées. URL: <https://www.defense.gouv.fr>
3. Försvarsmakten. URL: <https://www.forsvarsmakten.se/en/>
4. Ministero della Difesa. URL: <https://www.difesa.it>
5. Veterans UK. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/veterans-uk>